

Тернопільський національний економічний університет

Кафедра економічної теорії

Міждисциплінарна курсова робота

3

«Економічної теорії»

на тему:

«Сектор домогосподарств: особливості поведінки та формування фінансових ресурсів»

Студентки II курсу ,групи ФБС-21

напряму підготовки «фінанси та кредит»

Сидорович Ю.І.

Керівник: доцент, кандидат економічних наук,

Возьний К.З.

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ECTS _____

Члени комісії _____

(підпис, прізвище та ініціали)

(підпис, прізвище та ініціали)

(підпис, прізвище та ініціали)

м. Тернопіль – 2016 р.

План:

Вступ

Розділ 1. Поняття домашніх господарств як суб'єктів національної економіки та фінансовий аспект їх поведінки.

Розділ 2. Проблеми надходження та ефективного використання фінансових ресурсів домогосподарств в Україні.

Розділ 3. Шляхи вдосконалення використання фінансових ресурсів домогосподарств в Україні.

Висновки

Список використаної літератури

Додаток 1

Зміст

Вступ.....	4
Розділ 1. Поняття домашніх господарств як суб'єктів національної економіки та фінансовий аспект їх поведінки.....	7
Розділ 2. Проблеми надходження та ефективного використання фінансових ресурсів домогосподарств в Україні.....	17
Розділ 3. Шляхи вдосконалення використання фінансових ресурсів домогосподарств в Україні.....	25
Висновки.....	35
Список використаної літератури.....	37
Додаток 1.....	39

Вступ

Сучасний ринок не можемо уявити без скоординованої взаємодії його суб'єктів, які вступають в різного роду економічні відносини. Серед цих суб'єктів досить вагоме значення мають домашні господарства, адже вони виступають обов'язковим елементом у ринковому кругообігу товарів і ресурсів, а їх споживання є дуже важливим показником добробуту населення.

Домашнє господарство як економічна категорія близьке до поняття “сім'я”. Різниця між ними полягає у тому, що домашнє господарство – більш ширша категорія, оскільки ведеться не тільки у межах сім'ї, але й самотніми чоловіками і жінками, які проживають у спільному житловому приміщенні та ведуть спільне господарство. Тому найповніше функції домашніх господарств можуть бути реалізовані у сім'ї.

Сучасний етап суспільства, який характеризується кардинальними змінами соціально-економічних процесів, вимагає вивчення домашніх господарств, їх фінансової поведінки і інтересів, оскільки зростання добробуту кожної окремої людини зміцнює всю економічну та соціальну системи держави. Таким чином, використання ресурсів домашніх господарств, зазвичай, починається із накопичення заощаджень, які мають особливе місце серед економічних явищ суспільства. По-перше, заощадженням називають одне із найважливіших показників рівня життя, яке пов'язане зі споживанням, доходами і видатками населення. А по-друге – вони є цінним ресурсом економічного розвитку, джерелом інвестування та кредитування економіки.

Домашні господарства донедавна були однією з найменш вивчених господарських одиниць. Але перехід до ринкової системи викликав значні структурні зміни в різних компонентах національної економіки, зокрема і у секторі домогосподарств. Після падіння реальних доходів населення через значне звуження зайнятості, зниження реальної ціни праці, знецінення заощаджень у перші роки ринкових перетворень значно погіршили умови

відтворення людського капіталу, негативно позначилися на споживанні і заощадженнях домашніх господарств.

Оновлення зростання вітчизняної економіки в деякій мірі активізувало виконання домашніми господарствами відповідних їх функцій. Крім того, економічне зростання досі не забезпечило зростання рівня зайнятості і їх реальних доходів. Також, реформа податкової системи, сфери пенсійного забезпечення та інші зміни в економічному законодавстві вимагають більш глибокого аналізу. Саме тому в даний час існує необхідність всебічного їх дослідження, аналізу тих зовнішніх факторів, які впливають на їх існування. Це й визначає актуальність і необхідність дослідити цю тему.

Мета й завдання дослідження. Метою моєї роботи є ознайомлення з функціонуванням домогосподарств, дослідженні їх ролі у системі ринкових відносин. Тому визначимо наступні основні завдання:

- 1) дослідити підходи вчених до визначення поняття "домогосподарство";
- 2) проаналізувати функції домашніх господарств;
- 3) розглянути особливості фінансів міських та сільських домогосподарств;
- 4) проаналізувати проблеми формування, розподілу та використання їх доходів.

Об'єкт дослідження - домогосподарства України.

Предмет дослідження – фінансовий аспект поведінки домогосподарств.

Багато вчених у свій час займалися дослідженням домашніх господарств, зокрема: А. Сміт, Д. Рікардо, К. Маркс, А. Маршал, Дж. Кейнс, М. Туган – Барановський та ін. Також важливими були праці В. Джевонса, І. Фішера, М. Фрідмана, Г. Бекера. Наприкінці ХХ – на початку ХХІ значний вклад зробили такі вітчизняні вчені, як: І. Боднар, С. Злупка, В. Новіков, О. Онищенко, М. Шаповал та багато інших.

Основні положення, що формують наукову новизну дослідження полягають у тому, що подальшого розвитку набуло вивчення схильності

домогосподарств до процесів заощадження та інвестиційної діяльності, зокрема в умовах неспроможності сучасного фінансового ринку України зробити організовані форми більш привабливими для населення із середнім рівнем поточного доходу і доходом нижче середнього.

Розділ 1. Поняття домашніх господарств як суб'єктів національної економіки та фінансовий аспект їх поведінки

У сучасних умовах ринкової економіки функціонує досить велика кількість господарських одиниць, які характеризуються своїми специфічними економічними цілями. З цієї сукупності учасників економічної діяльності виділяють три їх основних типи, а саме: домогосподарства, підприємства та держава.

Визначення: домашнє господарство – фізична особа або їх сукупність, що пов'язані або непов'язані родинними зв'язками, які проживають в спільному житловому приміщенні і мають спільне господарство.

Особливість сектору домашніх господарств в умовах ринкової економіки – те, що вони є головними споживачами ринкових та неринкових благ та послуг, а також власниками факторів виробництва (земля, праця та капітал). Саме населення формує пропозицію робочої сили та попит на продукти та послуги, за що отримує дохід, одну частину якого споживають, а іншу зберігають у вигляді заощаджень або використовують у формі інвестицій [18, с. 342 -343] .

Виходячи з вищевикладеного, очевидно, що домогосподарства є не тільки суб'єктом економіки, а й цілою багатофункціональною системою, що має власну мету, завдання та функції.

Мета домогосподарств:

- головна (стратегічна) - підвищення матеріального достатку;
- проміжна (тактична) - для досягнення головної мети [19, с. 225-230].

Функції домогосподарств:

- економічна;
- економічно - побутова;
- репродуктивна;
- правова;
- первинного соціального контролю;

- рекреаційна [20, с. 254].

Завдання домогосподарств:

- планувати діяльність членів домогосподарства;
- планувати і контролювати зміни у сімейному бюджеті;
- відстежувати зміни економічної кон'юнктури;
- прогнозувати зміни у бюджеті домогосподарства;
- вести облік доходів і витрат [2, с. 176- 177].

Сьогодні, в умовах трансформації ринкової економіки, науковці все більше розуміють необхідність повного вивчення фінансів домашніх господарств, з одного боку , як перспективного джерела залучення ресурсів для розвитку економіки, з іншого боку – як важливого компонента відтворення та формування людського капіталу.

Слід зазначити, що в науковій літературі не існує єдиної думки щодо сутності фінансів домашніх господарств, їх самостійного функціонування як сфери фінансової системи держави. Так, на думку Д. Журавського функціонування домашніх господарств потрібно аналізувати при вивченні системи показників: відносин власності ,природних умов, народного побуту тощо.

Н. Карлін ,О. Кириленко, Г. Башнянин, також говорять про виокремлення фінансів домогосподарств з фінансової системи держави, а В. Кудряшов у фінансовій системі України виділяє фінанси громадян. [6, с. 26 - 31].

Тому, підбиваючи підсумок усього сказаного вище , відзначимо, що економічна природа фінансів домашніх господарств є доволі різноманітною, а визнання їх фінансів в якості окремої науки зайняло тривалий період часу, тому що не всі економісти згодні з виділенням такої ланки в фінансовій системі країни.

Потрібно зазначити, що соціально-економічна сутність фінансів домашніх господарств розкривається через регулюючу, розподільну ,інвестиційну та контрольну функції. У загальному вигляді вони відповідають

двом основним цілям: забезпеченню життєво-важливих потреб сім'ї та ефективний розподіл. Очевидно, що всі ці функції взаємозалежні і взаємопов'язані, діють одночасно, доповнюючи одна одну, і по-різному реалізуються кожним домашнім господарством, зі своєю унікальною природою.

При характеристиці фінансового аспекту поведінки домогосподарств чільне місце займає поняття їх фінансових відносин – певних економічних взаємозв'язків, виражених у грошовій формі. Основними учасниками таких взаємовідносин виступає держава, підприємства, страхові компанії, комерційні банки та інші домогосподарства. До внутрішніх фінансових відносин домашнього господарства варто віднести ті, які виникають між його окремими учасниками з приводу формування грошових фондів, що мають різне цільове призначення, зокрема:

- підтримка рівня поточного споживання (харчування, одяг тощо);
- збереження грошових коштів для оплати освіти, послуг охорони здоров'я і т.д.;
- інвестування в матеріальні активи (грошові заощадження для придбання предметів довгострокового використання: житло, меблі, автомобіль і т.д.);
- інвестування у фінансові активи (грошові заощадження з метою їх подальшого розміщення в банківські вклади, золото, валюту, інші фінансові інструменти).

До зовнішніх фінансових відносин домогосподарства можна віднести відносини:

- з *іншими домашніми господарствами* при формуванні й використанні спільних грошових фондів;
- з *підприємствами - роботодавцями* по відношенню до учасників домогосподарства щодо розподілу частини виробленого валового внутрішнього продукту в його вартісній формі;

- з комерційними банками з приводу залучення домогосподарствами різноманітних кредитів, їх погашення, розміщення тимчасово вільних коштів на банківських рахунках;
- зі страховими компаніями при формуванні й використанні різного роду страхових фондів;
- з державою з приводу формування й використання бюджетних і позабюджетних фондів [18, с. 435-439] .

Вищевказані фінансові відносини (як зовнішні, так і внутрішні) мають певні загальні характеристики , включаючи відносну стійкість в умовах сучасної трансформації ринкової економіки і постійно поновлюються на рівні домогосподарств, і отже, становлять зміст самостійної економічної категорії « фінанси домогосподарств ».

Домашні господарства, що мають надлишкові кошти, виступають на фінансовому ринку як покупці фінансових активів. Сьогодні найбільш поширеними формами розміщення своїх надлишкових коштів є депозитні рахунки в ощадних, комерційних банках та кредитних спілках. Ці фінансово - кредитні організації постійно покращують якість наданих депозитних послуг, забезпечують їх відповідними гарантіями та прийнятними для населення відсотками. Це закликає залученню домашніх господарств саме до депозитних операцій, при одночасному зниженні їх участі на фондовому ринку.

В свою чергу домашні господарства, що мають нестачу коштів, тобто існує їх дефіцит для здійснення запланованих проектів, виступають як позичальники фінансових ресурсів.

Участь домашніх господарств в економічних відносинах з приводу купівлі різних фінансових активів на ринку залежить від рівня ризику та доходності останніх. Зважаючи на всі переваги та ризики розміщення особистих заощаджень, вони роблять певний економічний, або так званий альтернативний вибір.

Як уже зазначалося, домашнє господарство є окремим суб'єктом господарювання, у якому рівень життя його членів повністю залежить від

доходу, що під впливом певних факторів може зменшуватись або збільшуватись. Отож, під доходами домашніх господарств розуміють деякі результати їх господарської діяльності. Вони можуть мати натуральну й грошову форми, притому можуть бути як високими, так і досить низькими. Баланс фактичних доходів і витрат домашнього господарства за визначений період часу (місяць, квартал, рік) являє собою бюджет домашнього господарства (таблиця 1) [18, с. 351].

Таблиця 1.

Доходи та витрати домогосподарств

Доходи	Витрати
Оплата праці	Придбання продовольчих товарів (харчування)
Доходи від підприємницької діяльності та самозайнятості	Придбання непродовольчих товарів
Доходи від продажу продукції, майна	Оплата житла і комунальних послуг
Доходи від власності	Сплата податків
Вартість спожитої продукції від самозаготівель	Оплата послуг культурно-побутового призначення
Пенсії, стипендії, допомоги	Транспортні витрати
Грошова допомога від родичів, ін. осіб	Витрати на освіту, охорону здоров'я
Пільги та субсидії безготівкові	Витрати, пов'язані з веденням власного
Вартість подарованого майна	присадибного господарства
Заощадження, позики, повернені борги	Інвестиційні витрати

Інші	Інші
------	------

Загалом прийнято розрізняти номінальні й реальні доходи домашніх господарств. Номінальні доходи — вся сума доходів у грошовому вигляді, одержаних із різних джерел. Реальні доходи – цілий ряд різних благ широко вжитку (товарів та послуг), які можуть купити домашні господарства за свої грошові доходи. Їх рівень залежить від рівня цін, номінальних доходів на споживчі блага, величини податків та інших обов'язкових платежів. Отже, реальні доходи домашніх господарств залежать прямо пропорційно від величини номінального доходу і обернено пропорційно від рівня цін.

Сукупні доходи – всі доходи, які населення отримує в грошовій і натуральній формах, а також у вигляді пільг із суспільних фондів споживання (безплатні освіта та охорона здоров'я, пільгове або безплатне утримання дітей в дошкільних закладах, путівки до санаторіїв, будинків відпочинку тощо). Прийнято вважати, що їх рівень не має бути нижчим за прожитковий мінімум, тобто нижчим, ніж вартість набору необхідних споживчих благ (товарів та послуг), розрахована за нормами і нормативами споживання і забезпечення населення першочерговими життєвими засобами [5, с. 6-9]. Прожитковий мінімум відіграє важливу роль, адже використовується для встановлення мінімального рівня доходів сімей, а також мінімальних розмірів заробітної плати, пенсій, стипендій та інших соціальних виплат і пільг. Тому в економічно розвинутих державах він повинен бути високим, що стосується України, то на сьогоднішній день його загальний показник із врахуванням різних соціально - демографічних груп населення становить 1330 грн.

Доходи домашніх господарств також пов'язані з доходами держави. У часи економічної активності зростає обсяг виробництва споживчих благ (товарів та послуг), збільшується валовий внутрішній продукт, зростає заробітна плата працівників, доходи підприємницьких структур, держава має можливість забезпечувати підвищення добробуту сімей шляхом збільшенням як трудових доходів, так і соціальних виплат з бюджету [4, с. 354-355]. Так, за

часів сприятливих економічних умов домашні господарства витрачають більше грошей на поточні потреби, купівля засобів праці, предметів тривалого користування, і робити певні заощадження.

В свою чергу, зниження економічної ситуації в країні неминуче негативно позначається на доходах домашніх господарств. Це призводить до їх скорочення, що впливає на споживчий попит. Скорочення попиту призводить до зменшення обсягів виробництва, до зростання чисельності безробітних, що викликає нове зниження доходів домашніх господарств.

Отже, з вищесказаного стає зрозуміло, що між домогосподарствами і державою існує доволі тісний двосторонній зв'язок, який повинен бути стійким, а також враховувати інтереси обох сторін. Це пояснюється тим, що кошти, які накопичують домашні господарства в країнах з встановленою ринковою системою акумулюються банківською системою або системою інших фінансових інститутів (страхових компаній, кредитних спілок тощо) і в своїй масі виступають надзвичайно потужним фінансовим ресурсом для розвитку суспільного виробництва.

З іншої сторони, для будь якої країни із сформованою ринковою економікою заощадження населення виступають головним джерелом кредитних ресурсів всієї банківської системи. Це безпосередньо стосується і України, тому що в нашій країні з її постійною нестачею фінансових ресурсів, ці накопичення домашніх господарств особливо важливі.

Економічно - фінансове становище домашніх господарств залежить від результатів господарювання, управління, обліку доходів і витрат, ретельного аналізу його бюджету, руху грошей. У той час, коли доходи домогосподарств зменшуються, слід переглянути деякі витрати у сторону зменшення, шукати можливості поповнення своїх доходів.

Але незалежно від економічної ситуації, домашні господарства мають дуже завбачливо витрачати зароблені кошти, вести постійний і ретельний облік свого власного майна, а також доходів і витрат бюджету. Цього можна

досягнути шляхом застосування економічного, або так званого альтернативного вибору при здійсненні тих чи інших витрат.

Витрати - це сума платежів домогосподарств на товари та послуги, отримані протягом звітного періоду, сума коштів, спрямованих ними на купівлю акцій, допомогу родичам і знайомим, валюти, нерухомості, сертифікатів, на вклади в банках, на будівництво, на податки (крім прибуткового) та інші внески [8, с. 276-278]. Для всебічного аналізу використання ресурсів домогосподарств вивчаються грошові витрати, які відповідають наведеному вище визначенню, їх основна складова - споживчі витрати, а також обраховується зведений показник сукупних витрат. Загальна структура витрат домашніх господарств зображена у табл. 1.

Структуру витрат на матеріальні блага, що споживає населення, утворює співвідношення витрат на окремі види товарів (продукти харчування, одяг). У розвинених країнах сучасна структура споживання, яка визнана оптимальною, приблизно така: продукти харчування — 30%, інші матеріальні блага — 70%.

Споживчі витрати — це грошові витрати домашніх господарств на придбання продуктів харчування, алкогольних і тютюнових виробів, непродовольчих товарів, а також — на оплату особистих послуг. Включаються всі витрати домашніх господарств на ці цілі незалежно від того, де вони відбуваються (у торговій мережі, зі складу підприємства, на ринку чи у окремих осіб).

Грошові витрати комбінують споживчі витрати, витрати на ведення особистого підсобного господарства (купівля насіння, добрив, сільськогосподарських знарядь тощо), фінансову допомогу родичам та іншим особам, витрати на купівлю нерухомості, банківські депозити, аліменти, обов'язкові податки (крім податку на прибуток), збори і внески, а також — інші грошові витрати, про які не йшлося раніше. Грошові витрати поєднують суми, фактично сплачені домогосподарством за відповідними статтями, без вартості натуральних надходжень, пільг та субсидій [8, с. 283-284].

Проте, прийнято вважати, що найбільш точно характеризують структуру використання домогосподарством сукупних ресурсів і відображають реальний поточний стан матеріального добробуту домогосподарства саме сукупні витрати, до складу яких також входять попередньо описані грошові витрати.

Достатність доходів та ефективне витрачання коштів домогосподарствами залежать від розвитку суспільства в цілому та економіки зокрема.

Важливо також зазначити, що рівень доходів і структура витрат домогосподарств тісно пов'язані. Вперше це дослідив відомий економіст Е. Енгель, який стверджував, що з підвищенням доходу частка витрат на продукти харчування зменшується; витрати на одяг, житло, опалення й освітлення змінюються порівняно менше, несуттєво, а частка витрат на задоволення культурних та інших нематеріальних потреб помітно збільшується. Потреби споживачів задовольняються від простіших до вищих і в залежності від доходів. Сім'ї з низькими доходами витрачають більшу їх частину на харчування, одяг, житло. Ця закономірність, яка отримала назву "закон Енгеля" визначає еластичність попиту щодо доходу [18, с. 353 - 357].

В умовах трансформації національної економіки досить важливим є процес перетворення фінансів домогосподарств у потужний інвестиційний ресурс. Домогосподарства отримують поточний дохід, витрачаючи його на споживання і заощаджуючи залишок через вплив ощадних мотивів.

Домогосподарства заощаджують доходи у двох формах:

- 1) неорганізовані заощадження (готівка);
- 2) організовані (інші форми заощадження – банківські депозити, покупка акцій тощо).

Але, щоб підвищити рівень та якість життя населення необхідно здійснювати адекватне фінансування окремих сфер людського розвитку. Джерелами такого фінансування є державні та місцеві бюджети, приватні фонди, підприємства та домашні господарства. Інвестиції в людський капітал впливають не тільки на розвиток людського потенціалу, а й на зростання ВВП

України. В свою чергу, зростання якості продуктивних сил, а отже, і продуктивності праці, забезпечить потреби населення, що є одним із показників підвищення якості життя.

Саме тому перед державою стоїть нагальне завдання створювати сприятливі умови для розвитку фінансового ринку, а саме для розробки нових фінансових інструментів залучення заощаджень домогосподарств. За Я. В. Петренком таким фінансовим інструментом залучення приватних заощаджень можуть бути спеціальні державні цінні папери на пред'явника, що будуть реалізовуватися тільки для населення через установи банків і відділення поштового зв'язку з одним фіксованим номіналом і виплатою щомісячного невеликого, стабільного доходу на рівні облікової ставки Національного банку.

Розділ 2. Проблеми надходження та ефективного використання фінансових ресурсів домогосподарств в Україні.

Домашньому господарству в якості одного з суб'єктів мікроекономіки належить вирішальна роль у системі економічних відносин. В Україні з розвитком ринкових відносин, трансформації національної економіки домашнє господарство опинилося в нових умовах функціонування. Адже на сьогоднішній день фінанси домогосподарств фактично об'єднують всі інші сфери фінансової системи внаслідок того, що держава, суб'єкти господарювання, фінансовий ринок і таке інше функціонують для забезпечення інтересів всієї сукупності домогосподарств, окремих домогосподарств, кожного з їх членів.

Фінанси домашніх господарств функціонують у формі грошових коштів, тому що грошові доходи у вигляді заробітної плати, пенсій, а також натуральні доходи оцінюються у національній грошовій одиниці. Оскільки розподіл та використання доходів домашніх господарств проводяться в грошовій формі ,використовуючи фонди грошових коштів, то фінанси домашніх господарств мають всі ознаки фінансових відносин , а саме наступні:

1) складні внутрішні зв'язки між членами домогосподарства, що впливають на фінансову поведінку як окремих членів, так і в цілому всього домогосподарства, які обумовлені неформальним характером фінансових, соціальних, психологічних та інших відносин між членами домогосподарства, що впливає на прийняття фінансових рішень, їх доцільність, спрямованість, ефективність;

2)мають соціально-фінансовий напрям, що спрямований на загальне зростання добробуту домогосподарства, його членів, при забезпеченні власних інтересів, мінімізації ризиків, підвищення власної фінансової безпеки;

3)можливість домінування фінансових інтересів окремих членів домогосподарства;

4) розподіл доходів домогосподарства здійснюється виходячи з соціальних чи психологічних інтересів, а не фінансово-господарських;

5) формування заощаджень, створення резервів здійснюється внаслідок бажання забезпечити фінансову стабільність та надійність домогосподарства в умовах невизначеності та нестабільності зовнішнього середовища та внутрішніх неоднозначних ситуацій [9, с. 16-18].

Обсяг і пропорція заощаджень домогосподарств залежить від багатьох чинників – економічних, соціальних, психологічних тощо. Найвпливовішими, на наш погляд, є:

- величина доходу, яка залишається у розпорядженні членів домашнього господарства після сплати всіх податків та інших обов'язкових платежів;
- ступінь задоволення матеріальними благами;
- рівень освіти і знань у суспільстві;
- розвиток системи соціального забезпечення та інститутів фінансового посередництва;
- рівень безробіття у країні;
- рівень цін і купівельна спроможність населення [19, с. 23-25] .

Підґрунтям для економічного зростання в Україні є збільшення непродуктивних витрат домогосподарств, а отже і зростання основи заощаджень як джерела фінансових ресурсів для розвитку. Застосовуючи різні способи залучення фінансових ресурсів, держава прагне сприяти структурному оновленню економіки та сталому розвитку. Водночас це послідовний процес, який потребує формування і реалізації послідовної політики щодо залучення заощаджень домашніх господарств державою та включає розробку й реалізацію довгострокової стратегії розвитку ринку державних цінних паперів, що є перспективою подальших досліджень.

Фінансове становище домашніх господарств в Україні істотно залежить від рівня депресивності регіону. Депресивний регіон — це такий

неспокійний, проблемний регіон, який не може сам (без допомоги з боку уряду або іноземної допомоги) вирішити свої власні гострі проблеми.

На сьогоднішній день поглиблюються нерівності в оплаті праці як між галузями, так і всередині них, а також між регіонами України. Наприклад, у Волинській, Львівській, Хмельницькій, Тернопільській областях показник зростання середньої зарплати у два рази нижчий, ніж у Києві, Донецькій чи Запорізькій областях. До того ж знову повертаються часи, коли зарплата в країні не залежить від особистого трудового вкладу, навичок та досвіду, а від того, в якій галузі людина працює та в якому регіоні живе.

Маємо враховувати, що прожитковий мінімум у всіх регіонах України різний, при цьому різниця сягає 40-60 %. Тому, на нашу думку, замість єдиного мінімального розміру оплати праці повинні практикувати встановлення регіональних і місцевих мінімальних заробітних плат, хоча ця ідея поки не сприймається керівництвом держави. Для оцінки рівня доходів домашніх господарств, крім прожиткового мінімуму потрібно взяти до уваги і оптимальний споживчий бюджет - вартість набору життєвих засобів, розрахована за нормативами і нормами споживання, які задовольняють розумні раціональні потреби людей. Цей бюджет використовують для оцінки досягнутого рівня життя населення країни і вибору найбільш підходящих, ефективних способів його поліпшення.

Таблиця 2.

Структура сукупних ресурсів домогосподарств в містах та в сільській місцевості, % [13]

Сукупні ресурси домогосподарств	Міські поселення	Сільська місцевість
1. Оплата праці	55, 3	38, 8
2. Доходи від підприємницької діяльності та само зайнятості	4, 4	3,0
3. Доходи від продажу сільськогосподарської продукції	0, 4	9, 6

4. Доходи від продажу нерухомості	1, 8	0, 2
5. Доходи від власності	0, 1	0, 4
6. Пенсії	22, 6	26, 6
7. Стипендії	0, 7	0, 4
8. Допомоги, пільги, субсидії та компенсаційні виплати, надані готівкою	3,0	4, 2
9. Грошова допомога від родичів та інших осіб	3, 9	3, 2
10. Аліменти	0, 3	0, 2
11. Інші грошові доходи	0, 6	0,6
12. Вартість спожитої продукції, отриманої з особистого підсобного господарства та від самозаготівель	1, 0	8, 9
13. Пільги та субсидії безготівкові	1,1	0, 7
14. Інші надходження	4, 9	3,2
Всього	100	100

У поданій таблиці зображено структуру сукупних ресурсів домогосподарств в містах та в сільській місцевості. Таким чином, загальний обсяг ресурсів домашніх господарств складається із загальної суми доходів, а також використаних заощаджень, боргів, приросту позик, кредитів, узятих домашнім господарством та повернутих йому. Цей показник відображає потенційні ресурси домашніх господарств незалежно від джерел їхнього походження.

Як свідчать наведені дані заробітна плата залишається пріоритетною формою отримання доходів українськими домогосподарствами. Оплата праці — винагорода в грошовій або натуральній формі, що виплачується роботодавцем найманому працівнику за виконану роботу.

Із таблиці бачимо, що зовсім незначною є питома вага доходів від від власності та від підприємницької діяльності, що яскраво демонструє невикористання даних джерел отримання доходів вітчизняними домогосподарствами у повному обсязі. Отримання доходів від власності, які утворюються в першу чергу при взаємодії з фінансовим інститутами (відсотки на депозитні внески, доходи по накопичувальним видам страхування тощо) та корпораціями (дивіденди), залежить як від факторів розвитку даних учасників фінансової системи, так і від обсягів здійснених домогосподарством інвестиційних операцій.

Водночас, доволі істотною є частка соціальних виплат у загальній сукупності доходів домогосподарств. Соціальні трансферти (соціальні виплати) представляють собою певні грошові кошти, що їх отримує населення від держави при настанні певних подій: вихід на пенсію, хвороба, безробіття тощо. Однак, в переважній більшості випадків такі виплати фінансуються з фондів державного соціального страхування, джерелами формування яких виступають зокрема і платежі робітників та роботодавців, тобто має місце процес перерозподілу грошових доходів

Соціальні трансферти можна об'єднати у чотири групи:

1) виплати, що пов'язані з трудовими пенсіями (у тому числі і військовими), надбавки та доплати;

2) виплати соціального характеру (допомога малозабезпеченим, для догляду за дітьми, у зв'язку з вагітністю та пологами і т. ін.);

3) виплати пов'язані з послугами індивідуального використання (послуги сфери охорони здоров'я, культури, освіти, некомерційних організацій тощо);

4) виплати обмеженої дії. Це допомога з безробіття, стипендії в продовж професійної підготовки та перепідготовки за направленням служби зайнятості тощо [12, с. 476-477].

Принципово іншим видом доходу, з огляду на необхідність повернення його еквіваленту, а деколи і додаткових ресурсів за використання, виступають позики, що отримує домогосподарство від інших суб'єктів господарювання.

Окреслена ситуація дає змогу зробити висновки про сталі процеси формування у населення «звички» орієнтуватись на державну допомогу на протипагу активізації трудової діяльності. Залежність домогосподарств від соціальних виплат визначає необхідність дослідження потенційної спроможності держави продовжувати фінансувати потреби домогосподарств у відповідності до існуючої тенденції.

Крім того, з огляду на те, що велика частина доходів надходить у розпорядження домашніх господарств у грошовій формі, позитивно можна вважати тенденцію зниження частки вартості спожитої продукції, отриманої з особистого підсобного господарства і від самозаготівель, й відповідного збільшення частки грошових доходів у загальній структурі сукупних ресурсів домашніх господарств.

В останні роки одним із важливих факторів збільшення доходів домогосподарств (особливо західних областей України) стала трудова міграція за кордон. Статистика свідчить, що у середньому один мігрант, який перебуває в Італії, щорічно пересилає додому близько 6 тис. дол. США, а по Карпатському регіону (Івано-Франківська, Закарпатська, Чернівецька і Львівська області) щорічні доходи тільки сільських домогосподарств від трудових мігрантів сягають 9 тис. дол. США. З огляду на той факт, що масштаби зовнішньої трудової міграції становлять 14-15 % від загальної чисельності населення, можна стверджувати, що доходи від трудової міграції у сучасних умовах є важливим джерелом формування сукупних доходів домашніх господарств. Доходи робітників-мігрантів витрачаються в першу чергу на поліпшення умов життя, медичне обслуговування, освіту, придбання автомобілів, побутової техніки, це означає, що кошти в основному витрачаються на споживання. Ринки освітніх послуг, житла, автомобілів відчувають настільки великий приплив коштів трудових мігрантів, що їх ціни стають невиправдано

високими [17, с. 257]. Але, на жаль, інвестиційний потенціал величезних коштів, отриманих з закордону, в Україні практично не використовується.

Фінансове становище домашніх господарств найкраще було б вимірювати за розміром доходу на одного члена сім'ї, тому що саме цей показник є найоб'єктивнішим і доволі просто інтерпретується (чим вище рівень доходу на одного члена домашнього господарства, тим кращим вважається його фінансове становище). Проте, як показує вітчизняний та міжнародний досвід, для більш точної оцінки реального фінансового стану домашнього господарства доцільніше використовувати не стільки рівень доходів (частина якого під час проведення обстеження може бути прихована), скільки рівень грошових витрат. Статистика свідчить, що в середньому витрати населення України перевищують його доходи на 42 %, а величина тіньових доходів у розрахунку на одну особу становить 45 грн. на місяць. Це досить скромні підрахунки, загальна сума таких доходів сягає близько 7 млрд. грн. на рік [14]. Тому уряд повинен зробити якнайбільше для того, щоб максимально вивести з "тіні" доходи громадян і залучити їх до господарського обороту. Від цих дій у виграші буде і держава, і населення.

Домашні господарства є надзвичайно важливим сектором національної економіки, що перебуває у стійких багатосторонніх зв'язках як з державою, так і з іншими суб'єктами економічної господарської діяльності. Зокрема, в періоди економічної діяльності зростає обсяг виробництва товарів та послуг споживання, збільшується ВВП країни, зростає заробітна плата працівників, доходи бізнес-структур, держава має економічну можливість збільшувати добробут сімей підвищенням як доходів від праці, так і соціальних виплат з бюджету.

Зазначене твердження підтверджується різними емпіричними даними. Зокрема, за весь 2015 р. кількість домогосподарств в Україні становила 15073,7 (тисяч), при тому їх середній розмір становив 2, 59 осіб [13]. У порівнянні з 2014 р. їх кількість суттєво зменшилась.

Отож, як бачимо з вищезазначеної інформації домогосподарство в переважній більшості випадків орієнтується на регулярні та гарантовані (або умовно-гарантовані) доходи, що дають змогу здійснювати певне планування щодо можливості витрачання коштів. Натомість отримання випадкових доходів домогосподарством частіше за все є негарантованим. Проте такий дохід виступає додатковим ресурсом для забезпечення потреб членів домогосподарства, або ж може бути використаний як складова для збільшення існуючих заощаджень або витрат.

Розділ 3. Шляхи вдосконалення використання фінансових ресурсів домогосподарств в Україні.

За останні кілька років після отримання незалежності, економічна ситуація в Україні докорінно змінилася. Ці зміни відчуються не лише на макроекономічному рівні, по всій країні, а й на мікроекономічному рівні, в окремих домашніх господарствах. Не ставлячи під сумнів важливість аналізу динаміки макроекономічних показників і їх вплив як корінні причини, але про наслідки реального успіху всіх політичних і економічних реформ можна буде говорити тільки тоді, коли позитивні зміни будуть відчуватися на рівні окремої сім'ї, на рівні окремого домашнього господарства.

Слід зазначити, що в сучасних умовах недостатньо уваги приділяється питанням фінансового регулювання доходів домогосподарств, саме тому наукові дослідження пов'язані з оцінкою показників доходів населення, аналізом реальних тенденцій і закономірностей в їх динаміці, а також спрямовані на пошук та вдосконалення ефективних шляхів, методів і механізмів подальшого зростання доходів населення і відповідно рівня його життя, на сучасному етапі є актуальними як в теоретичному, так і практичному аспектах.

Проблеми дослідження державного регулювання доходів населення вивчають Д. Богиня, І. Бондар, А. Гальчинський, Е. Лібанова, В. Мандибура, В. Паламарчук, Ю. Палкін, С. Тютюникова, Н. Холод, Г. Ярошенко та ін.

Відомо, що переважна більшість праць стосовно регулювання доходів населення стосуються окремих проблемних аспектів, тому виникає необхідність ґрунтовного дослідження механізму фінансового регулювання доходів домогосподарств, який би враховував реалії сьогодення.

Основною метою фінансового регулювання доходів домогосподарств є справедливий розподіл та перерозподіл фінансових ресурсів між домогосподарствами за умови одержання ними максимально можливого обсягу доходів при мінімальних затратах [10, с. 128].

Враховуючи те, що в економічній літературі виділено різні підходи до тлумачення терміну «фінансове регулювання», більшість авторів розглядають його як метод цілеспрямованого, управлінського впливу держави на соціально - економічні процеси задля забезпечення задоволення потреб суспільства як на мікро - , так і на макрорівнях.

Фінансове регулювання - система регламентування розподільчих процесів у суспільстві на макро - та мікрорівнях, яка дає можливість не лише формувати необхідні фінансові ресурси, а й за допомогою відповідних фінансових інструментів (податків, внесків, відрахувань, субсидій, дотацій) здійснювати вплив у різних напрямках суспільного розвитку [1, с.24].

Мною визначено основні напрямками фінансового регулювання доходів домогосподарств, що відображені в додатку 1.

Одним із напрямів регулювання доходів домогосподарств має стати удосконалення механізму їх формування через активізацію підприємницької діяльності населення, що дозволило б забезпечити стабільність джерел утворення доходів населення, їх соціально прийнятний рівень; оптимальне співвідношення між джерелами формування доходів; зростання доходів соціально вразливих верств населення та обмеження проявів бідності в депресивних регіонах; перетворення заощаджень населення в інвестиційний капітал регіону.

Вважаємо вдалою спробою здійснити типологію економічного механізму формування доходів домогосподарств (табл. 3).

Таблиця 3.

Запропоновані типи економічного механізму формування доходів населення регіонів України, визначені на найближчу перспективу [7]

Тип механізму	Склад регіонів	Пріоритетні напрями та засоби реалізації механізму
------------------	-------------------	---

Механізм модернізації	Донецька, Дніпропетровська, Запорізька, Луганська області	Забезпечити соціально привабливі умови формування доходів населення на основі модернізації господарського комплексу, комплексного розвитку територій, зростання місткості сфери зайнятості на монопрофільних територіях, скорочення міграційного впливу населення
Механізм оптимізації	м. Київ	Досягти обґрунтованих співвідношень доходів населення за сферами економічної діяльності, забезпечити їх формування на легітимній основі зі скороченням неформальної зайнятості
Механізм адаптації	Харківська, Полтавська, Сумська, Київська, Кіровоградська, Черкаська області	Забезпечити відповідність доходів населення сформованому економічному потенціалу на основі структурних трансформацій, розвитку підприємництва, підвищення результативності інноваційної політики
Механізм стимулювання	Вінницька, Тернопільська, Хмельницька, Волинська, Рівненська, Житомирська, Чернігівська області	Досягти соціально прийняттого рівня доходів населення на основі стимулювання регіонального розвитку, відновлення економічної діяльності в сільській місцевості, обмеження депресивності регіональних ринків праці, залучення додаткових інвестицій у конкурентоспроможні сфери господарювання

Механізм балансування	Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Чернівецька області	Забезпечити стабільність джерел доходів та сфери зайнятості через урегульованість територіального руху робочої сили, збільшення робочих місць, розвиток виробництва, стимулювання місцевого розвитку
Механізм стабілізації	Автономна Республіка Крим, Одеська, Миколаївська, Херсонська області, м. Севастополь	Досягти підвищення доходів на основі ефективної господарської діяльності, інвестиційного та інноваційного оновлення виробництва, нарощування експортного потенціалу, зростання продуктивності праці, стабілізації територіального руху робочої сили

На мою думку, застосування вищезазначених типів економічних механізмів формування доходів у відповідних областях, яким властивий той чи інший соціально економічний розвиток, сприятиме зростанню доходів населення, активізації підприємницької діяльності, забезпеченні населення соціальними стандартами тощо.

Враховуючи, що висока частка громадян перебувають за межею бідності та спостерігається значна поляризація населення за рівнем доходів, вважаємо, що одним з важливих напрямів регулювання доходів домогосподарств має стати податкове регулювання доходів, кінцевою метою якого має стати покращення їх матеріального добробуту та забезпечення соціально справедливого розподілу фінансових ресурсів. На нашу думку, в умовах сучасної трансформації національної економіки дієвими інструментами податкового регулювання є :

- фінансова підтримка підприємницької діяльності;
- підвищення розміру неоподаткованого мінімуму доходів громадян;

- встановлення оптимальних ставок оподаткування доходів населення;
- встановлення обґрунтованих пільг з оподаткування доходів населення;
- посилення контролю за дотриманням законодавства у сфері оподаткування доходів населення [11, с. 20-22].

У сучасних умовах склалася досить негативна ситуація у соціальній сфері, що безпосередньо впливає на склад, а отже і діяльність домогосподарств.

Хоча і зрозуміла ситуація, що при двох батьках і з однією дитиною – це скорочення населення, вимирання нації. Коли двоє батьків – двоє дітей дають просте відтворення населення. Для природного приросту населення у державі, має бути двоє батьків та троє або більше дітей. Ці проблеми без втручання держави та реалізації ефективних державних програм країні не вирішити.

Протягом останніх років в Україні значно збільшилися одноразові виплати при народженні першої, другої і третьої дитини. Це, звичайно, є суттєвою підтримкою для сімей з дітьми. Але це все носить одноразовий характер, хоч, звичайно, ці платежі поділяються на певний період. Можливо, в Україні ці кошти віднести до регулярної державної підтримки сімей з дітьми, щоб держава на кожну дитину щомісячно витрачала на рівні прожиткового мінімуму.

Саме тому держава при розробці ефективних напрямків власної економічної політики повинна враховувати певні соціальні стандарти та гарантії, зокрема, з огляду на той факт, що реалізація збалансованої стратегії побудови системи, щоб гарантувати населенню певні соціальні стандарти життя, є ключем до успішного розвитку ринкових відносин в країні.

Крім того, залученням домогосподарств до фінансових відносин, як безпосередніх та повноправних учасників, зумовлює необхідність реформування взаємовідносин у сфері соціального забезпечення між державою та населенням, адже через створення соціальних стандартів життя населення, здійснюється безпосередній вплив, як на процеси формування

доходів, так і щодо можливості та необхідності здійснення видатків домашніми господарствами.

Важливість пильної уваги до проблем формування соціальних стандартів, у розрізі дослідження різних аспектів функціонування бюджетної системи України, зумовлена доволі відчутним впливом вищезазначених показників на процеси планування обсягів витратної частини бюджету країни. Крім того, значна питома вага трансфертних виплат у структурі доходів домогосподарств свідчить про важливість даної складової доходів домогосподарств для формування матеріальної складової існування населення, а від так, обумовлює формування потенціалу платників податків для формування доходної бази бюджетної системи України [11, с. 16-18].

Значна частина соціальних допомог населенню збільшує витрати державного бюджету, що, у свою чергу, впливає на необхідність збільшення доходної бази, і до речі, впливає на всі підприємства та потенційно виступає фактором, що збільшує дефіцит річного бюджету.

Важливим показником, що планується та встановлюється у ЗУ «Про Державний бюджет» та використання якого, безпосередньо, пов'язано зі змінами стану добробуту вітчизняних домогосподарств, є показник прожиткового мінімуму – один із показників державних соціальних стандартів життя населення. Відповідно до закону, державні соціальні стандарти інтерпретуються як – «встановлені законами, іншими нормативно-правовими актами соціальні норми і нормативи або їх комплекс, на базі яких визначаються рівні основних державних соціальних гарантій», а саме «встановлені законами мінімальні розміри оплати праці, доходів громадян, пенсійного забезпечення, соціальної допомоги, розміри інших видів соціальних виплат, встановлені законами та іншими нормативно-правовими актами, які забезпечують рівень життя не нижчий від прожиткового мінімуму».

Прожитковий мінімум використовується для: загальної оцінки рівня життя в Україні, яка є основою для реалізації соціальної політики та

розвитку соціальних програм; встановлення розмірів мінімальної заробітної плати та мінімальної пенсії за віком, визначення розмірів соціальної допомоги, допомоги сім'ям з дітьми, допомоги по безробіттю, а також стипендій та інших соціальних виплат на основі Конституції України та законів України; визначення права на отримання соціальної допомоги; визначення державних соціальних гарантій і стандартів обслуговування та забезпечення в областях освіти, охорони здоров'я, соціального обслуговування та інших; встановлення величини неоподаткованого мінімуму доходів громадян; формування Державного бюджету України та місцевих бюджетів.

Зокрема на сьогоднішній день, згідно ЗУ про Державний бюджет на 2016 рік закладені наступні розміри прожиткового мінімуму в Україні:

- *діти до 6 років*: з 1 січня - 1167 гривень, з 1 травня - 1228 гривень, з 1 грудня - 1313 гривень;

- *діти від 6 до 18 років*: з 1 січня - 1455 гривень, з 1 травня - 1531 гривень, з 1 грудня - 1637 гривень;

- *працездатні особи*: з 1 січня - 1378 гривень, з 1 травня - 1450 гривень, з 1 грудня - 1550 гривень;

- *особи, які втратили працездатність*: з 1 січня - 1074 гривні, з 1 травня - 1130 гривень, з 1 грудня – 1208 гривень [15].

Отже, на мою думку, основними напрямками подальшого вдосконалення у сфері пенсійного забезпечення та соціальних допомог мають стати такі:

- введення ефективного механізму збільшення пенсії;
- введення обмежувального рівня максимальної пенсії для громадян;
- диференційований підхід до розмірів пенсій з урахуванням стажу;
- введення пенсії не нижче, ніж рівень прожиткового мінімуму;
- регулювання використання пенсійних коштів;
- встановлення обґрунтованих розмірів внесків на пенсійне страхування;

- посилення контролю за дотриманням законодавства у сфері пенсійного забезпечення;
- вдосконалення механізму надання соціальних допомог;
- регулювання умов виходу на пенсію;
- регулювання використання пенсійних коштів;
- посилення контролю за дотриманням законодавства у сфері пенсійного забезпечення.

Що стосується соціально-економічного розвитку, то відкритою залишається проблема вдосконалення домашніх господарств у селі. Саме тому необхідне здійснення комплексних ринкових перетворень в агропромисловому комплексі країни та прийняття заходів щодо підготовки сільськогосподарських підприємств та індивідуальних господарств до діяльності в умовах повноцінного функціонування ринку землі, в тому числі:

- вироблення дієвих економічних та механізмів стимулювання та підтримки розвитку аграрного виробництва у ценовій, кредитній, податковій політиці та відповідного інституційного забезпечення;

- посилення антимонопольного контролю за цінами на матеріально-технічні ресурси, енергоносії і послуги, що надаються сільськогосподарським товаровиробникам, з метою оптимізації їхніх витрат;

- заохочення, в тому числі - з використанням змішаного інвестування, розвитку інфраструктурних елементів аграрного ринку: постачально-збутових систем, транспорту сільгоспродукції, засобів нагромадження та зберігання сільгоспсировини;

- заохочення розвитку малого бізнесу у сферах виробництва та переробки сільськогосподарської продукції;

- сприяння розвитку територіальних підприємницьких мереж (регіональних кластерів) в сільських регіонах, орієнтованих на матеріально-технічне постачання сільгоспвиробництва та переробку, зберігання і збут сільгосппродукції [4, с. 345-348].

Аналіз міжнародного досвіду показує, що майже у всіх розвинутих країнах держава активно бере участь у формуванні та розвитку підприємництва й сімейного бізнесу, підтримці найдоцільніших і ефективних його напрямів. Навіть у країнах з давніми традиціями приватного підприємництва ця форма бізнесу потребує підтримки з боку держави. В Україні на шляху розвитку вітчизняного підприємництва постають численні проблеми, викликані об'єктивними факторами та суб'єктивними соціально-психологічними чинниками, їх рішення на сучасному етапі розвитку вітчизняної економіки вимагає підвищеної уваги держави до розвитку підприємницької діяльності, особливо малого бізнесу, формування відповідної державної політики у цій сфері.

Залучення домашніх господарств до фінансових відносин і придбання ними більшої незалежності і самостійності, спричиняють активізацію позиції даного суб'єкта щодо регулювання власних фінансових потоків, залучення додаткових джерел доходів, здійснення інвестиційних операцій і т. ін., що, в свою чергу вимагає визначення реальних показників життєдіяльності та соціальних стандартів задля можливості управління своїми фінансами для домогосподарства, планування необхідності здійснення майбутніх витрат щодо забезпечення власного добробуту, розробку стратегій власного розвитку для кожного із учасників домогосподарства та виявлення перспективних джерел їх фінансування тощо.

Це включає в себе розвиток та становлення персонального податкового менеджменту – як одного із напрямів управління фінансами домашніх господарств – планування та контроль за формуванням і надходженням доходів та здійсненням витрат й урегулювання цих потоків грошових коштів у часі дасть змогу отримати максимальний дохід з мінімальними податковими платежами, зокрема це відноситься до вибору часу отримання освіти, здійснення страхування життя, проведення інвестиційних операцій та отримання прибутку по ним тощо.

У розвинених країнах світу існує практика використання послуг персональних фінансових менеджерів та фінансових консультантів, які безпосередньо допомагають клієнтам максимально урегулювати потоки грошових коштів з метою оптимізації сплати податків, використання повного потенціалу всіх можливостей податкових кредитів і пільг, підвищення прибутковості та зниження ризиковості інвестиційних операцій тощо.

Крім того, ринкова економіка дозволяє домашнім господарствам значно розширити можливі шляхи інвестування накопичених грошових коштів і залучати до цих процесів професійних учасників, таких як інститути колективного інвестування, пайові та інвестиційні фонди – які, з огляду на мету функціонування, значно поліпшують процес ефективного управління заощадженнями для населення.

Висновки

Отже, можна зробити наступні висновки. По-перше, домогосподарство - історично перша економічна одиниця, яка протягом століть зазнала мінімальних змін. Проте її роль у функціонуванні держави є досить великою. Адже воно здійснює активну економічну діяльність, є виробником і споживачем товарів та послуг, здійснює нагромадження, виконує певні соціальні функції. Цікавим є і перерозподіл функцій між домогосподарством та державою: чим економічно сильнішою є держава, тим менше можливостей залишається у домогосподарства, і навпаки: чим скрутніше становище у державі, тим більше функцій у останнього.

По - друге, роль домашніх господарств в економічному житті країни надзвичайно велика. Це особливо стосується таких секторів, як сільське будівництво, господарство, послуги тощо. Таким чином, частка домашніх господарств у виробничому секторі (в основних цінах): у сільському господарстві становить 56,4 %, у торгівлі й громадському харчуванні - 24,7 %, у лісовому господарстві - 36,6 %, у побутовому обслуговуванні - 26,0 %, у будівництві - 11,3 %, у житловому господарстві - 25,8 %. Усього у всіх секторах економіки частка домашніх господарств становить 11,6 %. А частка домашніх господарств у кінцевому використанні ВВП становить 55,8 %.

Все це свідчить про особливе місце домашніх господарств в господарському житті країни. Тому дослідження місця й ролі домашніх господарств у всіх сферах життя надзвичайно важливе.

По - третє, формування доходів домогосподарств напряму залежить від економічного стану держави. Протягом останніх років офіційна статистика в Україні зафіксувала зростання грошових доходів домогосподарств і зниження частки натуральних доходів і трансфертів у вигляді пільг та субсидій. Проте реальний рівень доходів домашніх господарств залишається дуже низьким. Тому на сьогоднішній день виникає необхідність формування механізму фінансового регулювання доходів домашніх господарств, дієвість якого

повинна ґрунтуватися на врахуванні результатів досліджень зарубіжних та вітчизняних вчених у цій галузі, використанні ринкових механізмів та інструментів для корегування та вирівнювання доходів громадян.

Дуже складною фінансово - економічною проблемою в Україні є надмірна диференціація в доходах між найбіднішими і найбагатшими верствами населення, яка становить близько 10:1, що значно вище, ніж у розвинутих країнах та і в радянський період.

Домашньому господарству в якості одного з суб'єктів мікроекономіки належить надзвичайно важлива роль у системі економічних відносин. В Україні з розвитком ринкових відносин домашнє господарство опинилося в нових умовах функціонування.

По-перше, задоволення потреб домашнього господарства у матеріальних та нематеріальних благах виступає природною метою виробництва. По - друге, домашні господарства як власники виробничих факторів передають їх бізнес-одиницям (підприємствам), які мають ефективно їх поєднувати. По - третє, частина доходу, що не використовується домогосподарством впродовж поточного періоду, перетворюється на заощадження і може при певних обставин стати потужним джерелом економічного зростання країни.

Отже, домашнє господарство - це економічна одиниця, що складається з одного або декількох людей, які мають спільне господарство, що забезпечує економіку факторами виробництва і використовує зароблені на цьому кошти для поточного споживання товарів та послуг і заощадження з метою задоволення своїх потреб.

Список використаної літератури:

1. *Аганбегян А.* Снижение реальной заработной платы - это подножка экономическому росту [Текст] / А. Аганбегян // Экон. стратегии. - 2013. - № 5–6. – С. 22 - 24.
2. *Близнюк О. П.* Фінанси [Текст]: Навчальний посібник / За ред. В.І. Оспіщева. – К.: Знання, 2006. – 415 с.
3. Валовий зовнішній борг України в 2010 р. збільшився до 117 млрд. дол. [Електронний ресурс] / РБК-Україна інформаційна агенція. – Режим доступу: [http.rbk.ua](http://rbk.ua).
4. *Василик О. Д.* Теорія фінансів [Текст]: Підручник / О.Д.Василик. - К.: НІОС, 2000. - 416 с.
5. *Воробйов Ю. М.* Фінанси домогосподарств: сучасна парадигма [Текст] / Ю. М. Воробйов // Науковий вісник: фінанси, банки, інвестиції. – +2011. – № 4. - С. 6-9.
6. *Дорош В. Ю.* Економічна природа фінансів домогосподарства [Електронний ресурс] / Ю. В. Дорош, Т. В. Зубань // Економічні науки. Серія « Економічна теорія та економічна історія » : зб. наук. пр. – Луцьк : РВВ ЛНТУ, 2011. – №6 (22).- С. 26 - 31.
7. *Заяць В. С.* Економічний механізм формування доходів населення в регіонах та напрями його вдосконалення: автореф. дис. канд. екон. наук: [Текст] / В. С. Заяць ; НАН України ; Рада по вивч. продукт. сил України. - К., 2010 - 20 с.
8. *Кудряшов В. П.* Курс фінансів [Текст]: Навчальний посібник / В. П. Кудряшов. - К.: Знання, 2008. - 431 с.
9. *Литвак М.Л.* Домогосподарство в умовах перехідної економіки інверсійного типу [Текст] / Автореф. дис. канд. екон. наук: 08.01.01 / Київський нац. ун-т ім. Т.Шевченка. – К, 2005. – С. 16-25.
10. *Макаренко Ю. П.* Особливості функціонування домогосподарств у сучасних умовах господарювання [Текст] / Ю. П. Макаренко // Вісник

- Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2013.- №1(17).- С.125 - 130.
11. *Мочерний С. В.* Сутність фінансів у контексті економічних відносин [Текст] / С. В. Мочерний, Я. С. Ларіна, О. Я. Плахотнюк // Фінанси України. – 2005. - № 3. – С. 16-22.
 12. *Оганян Г. А.* Політична економія [Текст]: Навчальний посібник / За ред. Г. А. Оганяна. – К.: МАУП, 2003. – 520 с.
 13. Офіційний сайт державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
 14. Офіційний веб - сайт Національного банку України [Електронний ресурс].– Режим доступу: www.bank.gov.ua.
 15. Розмір прожиткового мінімуму: Довідкова інформація від 01.01.2014 [Електронний ресурс]. - Режим доступу:<http://search.ligazakon.ua>.
 16. *Смирнов О. Ю.* Заощадження населення України в контексті сучасних теорій економічного зростання [Текст] / О.Ю.Смирнов // Економічні науки: наук. праці. –2010. - № 51. – С. 33-39.
 17. *Свиридонов О. Ю.* Финансы, денежное обращение, кредит [Текст] / О. Ю. Свиридонов. – Ростов н / Д: Феникс, 2005. – 288 с.
 18. Фінанси [Текст]:підручник /За ред. С.І. Юрія, В.М. Федосова. –К.: Знання, 2008. – 611 с
 19. *Шубна Е. В.* Класифікації домогосподарств як суб'єкта національної економіки [Текст]/ Е.В. Шубна // Вісник Донбаської державної машинобудівної академії. – 2012. – № 1Е (6). – С. 225 – 230.
 20. *Юрій С. І.* Фінанси домогосподарств: теоретичні підходи до трактування сутності [Текст] / С.І. Юрій, Т.О Кізима // Фінанси України. – 2008. - № 8(153). – 431 с.

Додаток 1

Пріоритетні напрями фінансового регулювання доходів домогосподарств

Пріоритетні напрями фінансового регулювання доходів

У системі формування доходів домогосподарств:

- активізація підприємницької діяльності;
- стабільність джерел формування доходів;
- забезпечення соціально прийнятної рівня доходів;
- забезпечення оптимального співвідношення між джерелами формування доходів;
- зростання доходів соціально вразливих верств населення;
- трансформація заощаджень населення в інвестиційний капітал

У системі оподаткування:

- збільшення розміру неоподаткованого розміру доходів громадян;
- встановлення обґрунтованих пільг з оподаткування доходів населення;
- встановлення прогресивних ставок оподаткування доходів населення;
- встановлення обґрунтованих пільг з оподаткування доходів населення;
- посилення контролю за дотриманням законодавства у сфері оподаткування доходів населення

У сфері оплати праці:

- удосконалення методики розрахунків розмірів мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму;
- підвищення розміру мінімальної заробітної плати;
- встановлення розмірів і умов оплати праці працівників підприємств та організацій, що фінансуються чи дотуються із бюджету;
- удосконалення механізму індексації грошових доходів населення;
- посилення контролю за дотриманням законодавства у сфері оплати праці тощо

У сфері пенсійного забезпечення та соціальних допомог:

- регулювання використання пенсійних коштів;
- встановлення обґрунтованих розмірів внесків на пенсійне страхування;
- посилення контролю за дотриманням законодавства у сфері пенсійного забезпечення;
- вдосконалення механізму надання соціальних допомог;
- регулювання умов виходу на пенсію;
- встановлення порядку обчислення та виплати пенсій;
- регулювання використання пенсійних коштів;
- посилення контролю за дотриманням законодавства у сфері пенсійного забезпечення